

Републички завод за заштиту споменика културе, на основу члана 137. Закона о културном наслеђу („Службени гласник РС“ бр. 129/21) и члана 107. Закона о културним добрима („Службени гласник РС“, бр. 71/94, 52/11-и др.закон и 99/11-и др.закон) а на захтев општине Голубац, Одељење за урбанизам и изградњу, комуналне, инспекцијске и имовинско-правне послове, Голубац, Цара Лазара бр. 15, утврђује

УСЛОВЕ ЧУВАЊА, ОДРЖАВАЊА И КОРИШЋЕЊА И МЕРЕ ЗАШТИТЕ
НЕПОКРЕТНОГ КУЛТУРНОГ ДОБРА ЗА ИЗРАДУ ПРОСТОРНОГ ПЛАНА
ОПШТИНЕ ГОЛУБАЦ (са стратешком проценом утицаја на животну средину)

У оквиру обухвата Просторног плана општине Голубац налази се средњовековна тврђава Голубац која је утврђена за непокретно културно добро од изузетног значаја за Републику Србију („Службени гласник СРС“, бр. 14/79).

Голубачки град, по својим одбрамбеним одликама, заузима значајно место међу споменицима српске средњовековне војне архитектуре. Према историјским изворима, он је саграђен око 1335. године као војно погранично утврђење на обали Дунава, на уласку у Ђердапску клисуру. Те године је у тврђави Голомбок, основаној у пограничним областима Србије, боравио угарски властелин Никола Банфи. Овај податак није потврда да је тврђава угарског порекла, већ да је сигурно била саграђена пре те 1335. године.

Најстарији део Голубачког града вероватно је био горњи простор унутрашњег утврђења, чију би градњу хронолошки требало одредити у прве деценије XIV века. Ту се налази главна кула одбране, уз коју је стамбена грађевина вероватно намењена за смештај посаде, цистерна за воду и низ објеката степенасто саграђених на Риданској литици, а од значаја је и капела у кули 4.

Проширење тврђаве на брегу остварено је изградњом нових фортификација и утврђивањем приобалног простора, у коме је саграђена палата. Разлози за спуштање на обалу Дунава су потреба да се оснажи одбрана кастела и да се побољша у случају напада са реке, као и да се прошири смештај за посаду тврђаве. Ово проширење и спуштање на реку се десило вероватно на преласку векова, можда у доба деспота Стефана Лазаревића, за кога се из историјских извора зна да је 1410. године боравио у Голубачком граду.

Трећу фазу развоја означава изградња спољних утврђења, која је убрзо уследила. У наредним деценијама, највероватније у доба деспота Стефана, фортификациран је шири простор у правцу запада, где су изграђене три четвороугаоне куле, повезане стрмим бевемима, који су се спуштали до обале реке. Разлога за додатно утврђивање је било много. Притисак Турака на југу земље је био све јачи, па су погранични предели на северу добили на важности. Деспот Стефан је преместио управно седиште и престоницу у Београд, те је у новонасталој ситуацији значај Голупца за деспотовину био огроман. Голубац је остао у српском поседу све до деспотове смрти 1427. године, када су га запосели Турци. Иако оснажено и ојачано утврђење, Голубачки град је и под турском влашћу претрпео одређене измене. Оне су најочљивије и представљају последњу фазу. Односе се на обзиђивање кула спољног утврђења и изградњу истурене полигоналне топовске куле на обали Дунава. Угари су 1428. године жестоко напали Голубац и тукли га из Ласловара, са копна и са воде, при чему се у борби помиње и велики топ на лађама. Изградња поменуте топовске куле може да се одреди на основу времена изградње истоветних кула у Смедереву, негде око 1480. године, када је већ распрострањена примена артиљерије. Овим радовима Голубац је добио свој коначни изглед, који нам је и данас познат.

Временом се испред тврђаве оформило цивилно насеље, које је под турском влашћу било најразвијеније и трајало је све до XIX века. Али изузетан положај мале увале, данас познате као Западно подграђе тврђаве Голубац, има сачуване трагове прошлости, који сежу чак у крај бронзаног доба, а изласком Римског царства на обале Дунава, Голубац доспева на мапу старог света. Овде се формира *vicus Cyprae*, село које траје од краја II до краја IV века. Хронолошка вертикала Западног подграђа настављена

је и у доба угарске превласти над десном обалом Дунава, а турском варошицом коју су описали чувени путописци XVII и XVIII века, простор испред тврђаве је доживео највећи успон.

I. Утврђују се следећи услови чувања, одржавања и коришћења и мере заштите за израду Просторног плана општине Голубац (са стратешком проценом утицаја на животну средину):

- Забрањују се све врсте земљаних радова унутар и око споменика културе, осим археолошких ископавања и истраживања која спроводи надлежна институција.
- Обавезно је очување изворног изгледа и габарита споменика културе.
- Дозвољава се обнова порушених делова споменика културе по условима и под надзором службе заштите непокретних културних добара.
- Решавање проблема у формирању приступних комуникација споменику културе, дефинише се посебним Планом детаљне регулације, према условима службе заштите непокретних културних добара.
- Забрањује се планирање и изградња било каквих нових објеката, који својим габаритом, обликом и наменом могу угрозити споменик културе по било ком основу и деградирати и нарушити пајзажне одлике и природне елементе његове околине.
- Изградња објеката може бити дозвољена искључиво у функцији заштите и презентације културног добра, а уз сагласност надлежног завода за заштиту споменика културе.
- Изградња инфраструктуре, индустријских, јавних и комерцијалних објеката и постројења, извођење земљаних радова изводи се под условима који се утврђују по сваком појединачном захтеву упућеном унадлежном заводу за заштиту споменика културе на начин утврђен Законом о културним добрима.

II Нацрт просторног плана пре усвајања доставити на мишљење Републичком заводу за заштиту споменика културе.

ЗАМЕНИК ДИРЕКТОРА
по овлашћењу
бр 3-23/2023 од 21.02.2023. године
Естела Радоњић Живков

Доставити:

- подносиоцу,
- архиви